

دانش سیاسی ۵

زیر نظر
حسین بشیریه

گذار به دموکراسی

نشر نگاه معاصر

گذار به دموکراسی

زیر نظر حسین بشیریه

***

ناشر: نگاه معاصر (وابسته به مؤسسه پژوهشی نگاه معاصر) / مدیر هنری:
باسم‌الرسالام / حروفچینی و صفحه‌آرایی: کارگاه نگاه معاصر (تینا حسامی) /
لیتوگرافی: نوید / چاپ و صحافی: فرنو / چاپ اول: ۱۳۸۴ / شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه /
قیمت: ۳۴۰۰ تومان

نگاه معاصر
نشر نگاه معاصر

نشانی: تهران خیابان پاسداران، خیابان موحّد دانش (آندسبه)، شماره ۴۹، واحد ۱۰
تلفن: ۰۹۱۲-۲۰۸۰۴۸۹
همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

بشیریه، حسین، ۱۳۳۲-، گردآورنده و مترجم
گذار به دموکراسی / زیر نظر حسین بشیریه. -- تهران: نگاه معاصر، ۱۳۸۴.
۳۳۷ ص: جدول. -- (دانش سیاسی: ۵)

ISBN: 964-7763-34-4

عنوان دیگر: گذار به دموکراسی (مباحث نظری).

فهرستویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه.

۱. دموکراسی. الف. عنوان. ب. عنوان: گذار به دموکراسی (مباحث نظری).

۳۲۱/۸

جک ۲۲۳/ب

۸۴-۲۲۱۵

کتابخانه ملی ایران

فهرست

دبیاچه ۷

۱. موج جدید نظریه‌های گذار به دموکراسی ۹
حسین بشیریه
۲. زمینه‌های سیاسی و اجتماعی فروپاشی رژیم‌های غیردموکراتیک
و گذار آنها به دموکراسی ۵۷
حسین بشیریه
۳. موانع گذار به دموکراسی در ایران ۸۷
حسین بشیریه
۴. آیا همه دنیا می‌تواند دموکراتیک شود؟ ۱۰۳
لاری دیاموند
ترجمه‌الناز علیزاده اشرفی
۵. مردم دموکراسی را چگونه می‌بینند؟ ۱۵۹
لاری دیاموند
ترجمه منصور انصاری
۶. مشکلات گذارهای همزمان ۱۹۵
لسلی الیوت آرمیجو، توماس جی. بی‌یر استکر، و آبراهام ف. لاونتال
ترجمه ابوالفضل دلاوری
۷. سازمان‌های بین‌المللی و ظهور دموکراسی ۲۲۷
مری کمر فورد کوپر
ترجمه علیرضا نامور حقیقی
۸. چالشها و فرصتهای فراوی گذار به دموکراسی ۲۶۷
منصور انصاری

دیباجه

امروزه مباحث نظری گذار به دموکراسی و زمینه‌های اجتماعی آن مهمترین مباحث در جامعه‌شناسی سیاسی به شمار می‌رود و حتی می‌توان گفت که با توجه به اهمیت این مباحث، جامعه‌شناسی سیاسی چیزی جز جامعه‌شناسی زمینه‌های گذار به دموکراسی نیست. با افزایش شمار دموکراسی‌ها در ربع قرن اخیر دامنه نظریه‌پردازی درباره گذار به دموکراسی نیز به شیوه بی‌سابقه‌ای گسترش یافته است. برخی از نویسندگان از ظهور امواج پی‌درپی دموکراسی در صحنه جهانی سخن گفته‌اند. هر موج دموکراسی مجموعه تحولاتی است که در طی مدت زمان نسبتاً معینی در درون نظام‌های سیاسی گوناگونی در جهت پیشرفت فرایندهای دموکراتیک رخ می‌دهد. سامونل هانتینگتون نویسنده آمریکایی از سه موج دموکراسی سخن به میان آورده است: موج اول از ۱۸۲۸ تا ۱۹۲۶، موج دوم از ۱۹۲۶ تا ۱۹۷۵ و موج سوم از ۱۹۷۴ به بعد موجب گذار از رژیم‌های غیردموکراتیک به نظام‌های دموکراتیک در مناطق گوناگون جهان شد. در موج سوم کشورهای غیردموکراتیک اروپا، رژیم‌های کمونیستی بلوک شرق و بسیاری از کشورهای آسیایی و آمریکای لاتین به دموکراسی گذر کردند. طبعاً در خصوص دلایل و علل دموکراتیزاسیون و گذار به دموکراسی نگرش‌های گوناگونی پیدا شده است. نگرش نهفته در پس نظریه امواج دموکراسی نگرش سرایت دموکراسی از منطقه‌ای به منطقه‌ای دیگر در سطح جهان و یا دست کم در درون مناطق فرهنگی-جغرافیایی خاصی مانند اروپای شرقی، آمریکای لاتین و آسیای جنوب شرقی است. برخی دیگر از صاحب‌نظران بر نقش جهانی شدن اقتصاد و فرهنگ و ارتباطات و تاثیر آن بر گسترش جامعه مدنی در سطح جهانی، تقویت گفت‌وگو حقوق بشر و حمایت از جنبش‌های دموکراتیک در مناطق گوناگون جهان سخن به میان می‌آورند. نظریه‌های جهانی با وجود توجه به مهمترین تحولات در عین حال گاه چندان عنایتی به منطق تحولات درونی کشورها و

زمینه‌های مبارزات سیاسی و طبقاتی در آنها نمی‌کنند، در حالی که بدون پیدایش زمینه‌های مساعد درونی برای گذار به دموکراسی، ممکن است عوامل جهانی و بین‌المللی چندان موثر نیفتند. از همین رو نباید امکان مقاومت رژیم‌های غیردموکراتیک در مقابل امواج دموکراسی در سطح جهان را نادیده گرفت. با این همه نباید از سوی دیگر نقش مؤثر عوامل جهانی را در فعال ساختن توانمندی‌های نهفته درونی نادیده گذاشت.

چنانکه گفتیم در دو سه دهه اخیر ادبیات نظری پرباری پیرامون مبحث گذار به دموکراسی تولید شده است. این ادبیات دیگر چندان با مباحث فلسفی در باب معنا و مفهوم دموکراسی و یا با خود نظام‌های دموکراتیک به عنوان نظام‌های سیاسی جاافتاده سر و کاری ندارد بلکه صرفاً فرایند گذار از رژیم‌های اقتدارطلب به رژیم‌های دموکراتیک و استقرار و استحکام دموکراسی‌های نوپا در کوتاه‌مدت در کانون توجه آن قرار می‌گیرد. گرچه در زبان فارسی آثار ارزشمندی در باب دموکراسی و نظام‌های دموکراتیک تألیف و ترجمه شده است اما مبحث محدودتر گذار به دموکراسی چه از چشم‌انداز جامعه‌شناسی سیاسی و چه از لحاظ نظریه‌های جهانی، اخیراً مطرح شده است و از همین رو پیرامون آن ادبیات گسترده‌ای در دست نیست. هدف این مجموعه از دفترهای نظری درباره "گذار به دموکراسی" تولید چنین ادبیاتی از طریق تألیف و یا ترجمه مقالات است.

حسین بشیریه
فروردین ۸۴